

Autoreferat

1. Imię i Nazwisko

Cecylia Kuta

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytuł rozprawy doktorskiej

a) magisterium: *Tradycja ONR-Falangi w powojennej działalności Bolesława Piaseckiego i jego grupy*, praca napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. Ryszarda Bendera na Wydziale Nauk Humanistycznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego; specjalizacja: pedagogiczna i biblioteczna; dyplom z wyróżnieniem, 1998 r.

b) doktorat: *Organizacje katolików świeckich w Małopolsce w latach 1957–1989*, dysertacja przygotowana pod kierunkiem dr. hab. Mirosława Piotrowskiego, prof. KUL, na Wydziale Nauk Humanistycznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, 2008 r.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych

- 1998–2008: Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna im. Jana Wiktora w Bochni; kolejno: bibliotekarz, starszy bibliotekarz, kustosz, starszy kustosz
- 2008–2016: Oddziałowe Biuro Edukacji Historycznej Instytutu Pamięci Narodowej w Krakowie, Referat Badań Naukowych Dokumentacji i Zbiorów Bibliotecznych; główny specjalista
- od 2016 r.: Oddziałowe Biuro Badań Historycznych Instytutu Pamięci Narodowej w Krakowie (zmiana organizacyjna jednostki); główny specjalista.

CK

4. Wskazanie osiągnięcia* wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. 2003, nr 65, poz. 595 ze zm.)

a) (autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa)

C. Kuta, *Niecenzurowane. Z dziejów drugiego obiegu wydawniczego w Krakowie w latach 1976–1990*, Kraków 2019, Wydawnictwo IPN, ss. 800 (recenzenci wydawniczy: prof. dr hab. Tomasz Gąsowski, dr hab. Filip Musiał)

b) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Ważnym orężem w walce z komunistycznym zniewoleniem, toczonej przez Polaków w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX w., było wolne słowo. Niezależny obieg wydawniczy, który funkcjonował w PRL w okresie 1976–1990, był zjawiskiem wyjątkowym i odegrał istotną rolę w historii Polski. W jego tworzenie angażowali się przedstawiciele różnych grup społecznych i generacji. W drugim obiegu publikowali niemal wszyscy znaczący polscy literaci, publicyści, historycy, filozofowie, socjologowie i wielu naukowców. Opozycjoniści i dysydenci mogli prezentować w jego ramach swoje programy działania, dyskutować o celach i strategii ruchów i organizacji, które tworzyli. Drugi obieg wydawniczy łamał monopol informacyjny komunistów i blokadę wszelkich treści niezgodnych z obowiązującą ideologią, ujawniał niewygodną dla władzy prawdę i odgrywał istotną rolę w walce o zachowanie tożsamości narodowej Polaków. Udostępniał polskim czytelnikom bogactwo literatury emigracyjnej, przybliżał dzieła światowej klasyki. Miał ważny wpływ na proces kształtowania i przywracania świadomości historycznej oraz upowszechniania wiedzy o historii Polski, a zwłaszcza o tych wydarzeniach, które były zakłamywane lub przemilczane przez peerelowską propagandę.

Głównym celem publikacji *Niecenzurowane. Z dziejów drugiego obiegu wydawniczego w Krakowie w latach 1976–1990* (Kraków 2019), wskazanej jako osiągnięcie naukowe, było możliwie całościowe przedstawienie zagadnienia drugiego obiegu wydawniczego w ostatnim piętnastoleciu PRL na przykładzie Krakowa. Do druków drugoobiegowych zaliczyłam wszelkie publikacje o charakterze

politycznym, historycznym, literackim i społeczno-kulturalnym ukazujące się bez wiedzy i zgody władz, wydane z pominięciem instytucji cenzury, zarówno przez osoby prywatne, jak i niezarejestrowane oficyny wydawnicze. Włączyłam do nich również publikacje wydawane w okresie legalnej działalności NSZZ Solidarność i Niezależnego Zrzeszenia Studentów w latach 1980–1981.

Skupiłam się na drukach ciągłych oraz drukach zwartych wydawanych poza cenzurą, ukazujących się w Krakowie od drugiej połowy 1976 do 31 sierpnia 1990 r., publikowanych zarówno przez struktury opozycyjne, jak i grupy niezwiązane z nimi. W analizie pominęłam ulotki, literaturę science fiction, wydawnictwa jarmarczne i fantastyczne oraz artziny, które wydawały w drugiej połowie lat osiemdziesiątych różne grupy subkulturowe i kontrkulturowe, nazywane trzecim obiegiem.

Jako cezurę początkową istnienia drugiego obiegu wydawniczego przyjął robotnicze protesty w czerwcu 1976 r. oraz powstanie działającej otwarcie i mającej określoną strukturę opozycji antykomunistycznej, jako datę końcową zaś 31 sierpnia 1990 r., wskazaną w rozporządzeniu ministra finansów jako ostateczny termin, do którego wydawnictwa podziemne miały ulec rozwiązaniu lub zarejestrować działalność. Piętnastolecie 1976–1990 charakteryzuje wewnętrzna różnorodność. Wyróżniłam w nim zatem kilka okresów. Pierwszy to lata 1976–1980, kiedy niezależna działalność wydawnicza zaczęła się kształtować. Datą graniczną w tym wypadku jest powstanie Solidarności w sierpniu 1980 r. (formalnie zarejestrowanej jako NSZZ Solidarność 10 listopada tegoż roku). W kolejnym okresie, od 31 sierpnia 1980 do 13 grudnia 1981 r., publikacje drugoobiegowe powstawały i były kolportowane niemal jawnie, co zakończyło wprowadzenie stanu wojennego. Zlikwidowano wówczas wiele struktur wydawniczo-kolportażowych, a działania władz spowodowały znaczny spadek liczby druków. Mimo formalnego zniesienia stanu wojennego w lipcu 1983 r. represje wymierzone w podziemie wydawnicze trwały i osłabły dopiero pod koniec 1988 r. W chronologicznych ramach 13 grudnia 1981 – 31 grudnia 1988 r. zamyka się zatem trzeci okres wydawniczy. Ostatni z kolei trwał od 1 stycznia 1989 do 31 sierpnia 1990 r. W związku z przygotowaniami, a następnie rozmowami przy okrągłym stole, władze komunistyczne rzadziej represjonowały wówczas niezależnych wydawców, których publikacje dostępne były niemal jawnie.

Tematyka wskazanej monografii ogranicza się do Krakowa, stanowiącego duży ośrodek inteligencki, uniwersytecki i robotniczy. Uwzględniono przy tym fakt,

że część wydawców, podając w publikacjach jako miejsce wydania Kraków, w rzeczywistości działała poza miastem. Podobnie było w wypadku niektórych drukarni, które często z przyczyn technicznych i konspiracyjnych organizowano w domach usytuowanych na obrzeżach miasta lub na posesjach znajdujących się nawet kilka kilometrów poza Krakowem. Niekiedy dla zmylenia Służby Bezpieczeństwa w publikacjach podawano fikcyjne miejsca wydania, a czasami niektóre druki wydawało wspólnie kilka ośrodków. Przeprowadzone badania pozwoliły na weryfikację wielu danych i analizę faktycznego dorobku krakowskiego drugiego obiegu.

Podstawową bazę źródłową monografii stanowią zbiory krakowskiej Fundacji Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego, Archiwum Myśli Nieinternowanych, Encyklopedii Solidarności, Ośrodka Karta oraz, oczywiście, kolekcje bibuły zgromadzonej w Bibliotece Narodowej, a ponadto dokumenty z Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie i Oddziału w Krakowie.

Odwoływałam się do najnowszych, w miarę na bieżąco uzupełnianych, internetowych bibliografii Biblioteki Narodowej oraz krakowskiej FCDCN. Przedmiotem mojego zainteresowania badawczego była nie tylko sama prasa drugoobiegowa, również publikowane na jej łamach artykuły dostarczyły wielu informacji o niezależnym ruchu wydawniczym.

Niezwykle cenne, zwłaszcza przy przygotowywaniu części dotyczącej działań aparatu represji wobec drugiego obiegu, były materiały archiwalne zgromadzone w zbiorach Archiwum IPN w Warszawie i w Krakowie. Większość z nich nie była wcześniej wykorzystywana przez badaczy bądź robiono to w niewielkim zakresie. Plany i sprawozdania z pracy operacyjnej Wydziału III i Wydziału III-1 KWMO (następnie WUSW w Krakowie), sprawozdania Inspektoratu I SB WUSW w Krakowie z lat 1985–1989, teczki zagadnieniowe i sprawy prowadzone przeciwko poszczególnym zespołom i strukturom wydawniczym oraz ich działaczom, akta procesowe i materiały śledztw dotyczące osób zaangażowanych w niezależną działalność wydawniczą, a także inne dokumenty, stały się bogatym źródłem informacji. Dzięki nim udało się na przykład w wielu wypadkach wyjaśnić okoliczności dekonspiracji struktur podziemnej poligrafii. Wykorzystano również akta personalne funkcjonariuszy komunistycznego aparatu represji, którzy w różnym zakresie zaangażowani byli w rozpracowywanie krakowskiego drugiego obiegu, prowadząc sprawy obiektywne, śledztwa, przesłuchania i rewizje.

Istotnym uzupełnieniem wspomnianych archiwaliów była dokumentacja ewidencyjna byłego Biura „C” MSW w Warszawie (zajmującego się rejestrowaniem, ewidencjonowaniem, przechowywaniem i archiwizowaniem dokumentów proweniencji resortowej) i jego odpowiednika w terenie, czyli Wydziału „C” KWMO/WUSW w Krakowie. Konfrontując zapisy na kartach ewidencyjnych oraz w dziennikach rejestracyjnych i archiwalnych z dokumentami administracyjnymi, udało się ustalić istotne fakty, w tym kryptonimy wielu spraw obiektowych, których materiały nie zachowały się, a także personalia kilku tajnych współpracowników Służby Bezpieczeństwa. Wzbogaciło to wiedzę o stopniu inwigilacji i infiltracji krakowskiego drugiego obiegu wydawniczego.

Ważnym uzupełnieniem informacji pochodzących z zachowanych dokumentów były relacje (ustne i pisemne) osób zaangażowanych w niezależną i podziemną działalność wydawniczą w PRL. Zebrałam ich ponad czterdzieści. Wykorzystałam również niepublikowane opracowania ze zbiorów prywatnych, prasę oficjalną oraz znaczną liczbę publikacji źródłowych, wspomnień i opracowań.

W prezentowanej książce przyjęto układ chronologiczno-problemowy, przy czym ma ona strukturę nieco odmienną od dotychczasowych publikacji poświęconych drugiemu obiegowi wydawniczemu. Scharakteryzowane zostały najważniejsze pisma i wydawnictwa, opisano techniki druku i sposoby kolportażu, dużo uwagi poświęcono działaniom funkcjonariuszy aparatu represji, którzy zwalczali krakowski niezależny i podziemny ruch wydawniczy. Znalezienie odpowiedniej struktury dla publikacji omawiającej analizowane zagadnienie okazało się problematyczne, już choćby z tego względu, że na przykład krakowskich pism drugoobiegowych było znacznie więcej niż oficyn wydawniczych i chcąc przedstawić całość problematyki tylko w dwóch odrębnych rozdziałach, pojawiłaby się istotna dysproporcja. Dlatego też zdecydowałam się podzielić przygotowane opracowanie na cztery części: poświęcone pismom (część pierwsza), wydawnictwom (część druga), drukowi i kolportażowi (część trzecia) oraz zwalczaniu drugiego obiegu przez aparat represji (część czwarta), które dzielą się z kolei na dwanaście rozdziałów, zachowując ciągłość ich numeracji.

We wprowadzeniu przedstawiłam genezę oraz specyfikę krakowskiego drugiego obiegu wydawniczego w szerszym kontekście. Omówiłam czynniki wpływające na jego rozwój i elementy wyróżniające go w poszczególnych okresach. W kolejnych rozdziałach części pierwszej, odnoszących się do zaproponowanych w książce okresów wydawniczych, scharakteryzowałam najważniejsze pisma

bezdebitowe wydawane w Krakowie. W rozdziale pierwszym przeanalizowałam niezależną prasę krakowską ukazującą się w latach 1976–1980, w kolejnym najistotniejsze tytuły wydawane od sierpnia 1980 do 13 grudnia 1981 r. Duża liczba tytułów zaważyła na objętości rozdziału drugiego i dlatego podzielony on został, podobnie jak kolejne rozdziały, na podrozdziały, w których przeanalizowano prasę związkową, pisma zakładowe, pisma branżowe, prasę studencką i inne. Rozdział trzeci poświęciłam prasie podziemnej ukazującej się w okresie od 13 grudnia 1981 do 31 grudnia 1988 r., czwarty natomiast niezależnej prasie krakowskiej pojawiającej się od 1 stycznia 1989 do 31 sierpnia 1990 r. W rozdziale piątym podsumowałam dorobek wydawniczy dotyczący pism, prezentując krakowską prasę drugiego obiegu w ujęciu statystycznym za pomocą tabel i wykresów.

Część drugą książki poświęciłam niezależnym i poziomym wydawnictwom. Składają się na nią dwa rozdziały. W szóstym opisałam wydawnictwa działające w Krakowie w drugiej połowie lat siedemdziesiątych, następnie oficyny powstałe po sierpniu 1980 r., w końcu wydawnictwa utworzone po wprowadzeniu stanu wojennego. W rozdziale siódmym podsumowałam dorobek wszystkich niezależnych i podziemnych krakowskich oficyn wydawniczych.

W trzeciej części, którą tworzą rozdziały ósmy i dziewiąty, poruszyłam szerokie zagadnienie druku i kolportażu. W rozdziale dziesiątym, otwierającym część czwartą, scharakteryzowałam postępowania funkcjonariuszy SB wobec drugiego obiegu wydawniczego w Krakowie. W jedenastym opisałam działania aparatu represji podejmowane przeciwko poszczególnym redakcjom i strukturom wydawniczym w latach 1976–1980, zaś w dwunastym podobne działania w latach 1980–1990.

Monografia różni się od powstałych w ostatnich latach książek poruszających problematykę drugiego obiegu wydawniczego. Staralam się nie tylko ukazać jego lokalną specyfikę, ale przedstawić ponadto skalę całego zjawiska, a także stopień infiltracji przez tajne służby. Po przeanalizowaniu działalności aparatu represji skierowanej przeciwko krakowskiemu drugiemu obiegowi wydawniczemu można stwierdzić, że *modus operandi* SB charakteryzowały głównie funkcje informacyjna, represyjna i profilaktyczna (manipulacyjna). Wiedząc dużo o podziemnej działalności wydawniczej, funkcjonariusze bezpieczeństwa zadowalająco wywiązywali się z funkcji informacyjnej. Dobrze też radzili sobie z funkcją represyjną, chociaż kolejne amnestie znacznie osłabiały jej oddziaływanie. Co do funkcji profilaktycznej (manipulacyjnej), to jest ona problematyczna. Na podstawie zachowanych źródeł nie sposób bowiem

CK

ocenić, czy funkcjonariuszom SB udawało się skutecznie neutralizować środowiska opozycyjne odpowiedzialne za publikacje drugoobiegowe. Środki represyjne stosowano przeważnie w stosunku do drukarzy, natomiast wobec członków redakcji, wydawców i kolporterów przeważały metody manipulacyjne. Na tej podstawie część dawnych opozycjonistów formułuje tezę o nieudolności SB, utożsamiając jej skuteczność z represyjnością.

Publikacja *Nieczenzurowane. Z dziejów drugiego obiegu wydawniczego w Krakowie w latach 1976–1990* wnosi fundamentalny wkład w badania nad polskim drugim obiegiem wydawniczym oraz nad opozycją demokratyczną w PRL. Jest dowodem na to, że historię poszczególnych pism i oficyn należy przedstawiać w szerszym kontekście, zestawiając z lokalnymi uwarunkowaniami, szukając podobieństw i różnic, analizować zjawisko pod kątem literaturoznawczym i prasoznawczym, z uwzględnieniem miejsca, jakie zajmuje ono w kulturze. Moje opracowanie może mieć również istotne znaczenie dla badań socjologicznych oraz w analizach historii społecznej. Ponadto ze względu na specyficzne uwarunkowania podziemnego rynku wydawniczego może być ciekawym przyczynkiem badawczym dla ekonomistów.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych (artystycznych)

a) Publikacje naukowe i ich tematyka

Moje dotychczasowe publikacje i zainteresowania naukowo-badawcze koncentrują się na dwóch głównych zagadnieniach: niezależnym ruchu wydawniczym i opozycji demokratycznej w PRL oraz na powojennej historii organizacji katolików świeckich.

Efektom badań prowadzonych w ramach pierwszego z tematów jest cykl publikacji wchodzących w skład osiągnięcia naukowego. Ich problematyka związana jest z szeroko rozumianym zjawiskiem drugiego obiegu wydawniczego, w tym również działaniami podejmowanymi przez komunistyczne tajne służby wobec niezależnych wydawnictw. Zajmuję się również biografiami pisarzy publikujących w drugim obiegu i związanych z opozycją antykomunistyczną. Analizuję nie tylko ich postawy i drogę życiową, ale też działania aparatu represji podejmowane przeciwko nim, odkrywając szereg nieznanych dotąd wątków, pozwalających spojrzeć w szerszej perspektywie na rolę literatów w peerelowskiej rzeczywistości. Powstanie w drugiej połowie lat siedemdziesiątych XX w. zorganizowanej opozycji demokratycznej oraz uruchomienie

drugiego obiegu wydawniczego wpłynęły na polskie środowisko literackie. Część twórców, krępowanych zapisami cenzury, kontrolowanych przez władze komunistyczne i ich tajną policję, zaczęła upominać się o swoje prawa. Nie byli tylko biernymi obserwatorami rzeczywistości czy beneficjentami dokonujących się wówczas przemian, lecz aktywnie uczestniczyli w procesie poszerzania granic swobody twórczej, wykorzystując ku temu każdą nadarzającą się okazję. Działający w drugim obiegu pisarze, poeci i publicyści – dążąc do przełamania monopolu informacyjnego komunistycznego państwa oraz blokady wszelkich niezgodnych z narzuconą ideologią treści i ujawniając niewygodną dla władz prawdę – walczyli o intelektualną niezależność, której usiłowano ich pozbawić od zakończenia wojny.

Oprócz przedłożonej monografii dotychczas opublikowałam (wspólnie z dr Justyną Błażejowską) książkę *Od uległości do niezależności. Literaci i literatura w latach 1944–1989/1990* (Kraków 2013, Instytut Pamięci Narodowej, ss. 235; recenzenci wydawniczy: prof. dr hab. Włodzimierz Bolecki, prof. dr hab. Maciej Urbanowski, dr Małgorzata Ptasieńska-Wójcik) oraz szesnaście artykułów naukowych, w których poddałam analizie wspomniane zagadnienia.

Jednym z pierwszych moich opracowań naukowych na ten temat był obszerny tekst *Niezależny ruch wydawniczy 1980–1989*, zamieszczony w publikacji zbiorowej NSZZ „Solidarność” 1980–1989, tom 2: *Ruch społeczny*, pod redakcją Łukasza Kamińskiego i Grzegorza Waligóry (Warszawa 2010, Instytut Pamięci Narodowej, s. 249–314; recenzent wydawniczy: prof. dr hab. Jerzy Eisler). Tekst ten był wielokrotnie przywoływany i cytowany przez innych badaczy przedmiotu.

W zbiorze *Wbrew partii i cenzurze. Media podziemne w PRL. Studia i artykuły*, pod redakcją Piotra Kardeli, Pawła P. Warota i Tadeusza Wolszy (Warszawa 2012, Instytut Pamięci Narodowej; recenzenci wydawniczy: dr hab. Mariusz Mazur, dr Paweł Sowiński), opublikowałam artykuł *Prasa drugiego obiegu w PRL* (s. 10–25). W opracowaniu *Druki niezależne w Polsce w latach 1945–1990*, pod redakcją Grażyny Schlender (Kalisz 2018, Archiwum Państwowe w Kaliszu; recenzent wydawniczy: dr Jan Olszek) zmieściłam artykuł *Pisma drugiego obiegu w Krakowie w okresie stanu wojennego* (s. 253–282).

Wszystkie wymienione publikacje były wielokrotnie cytowane przez innych badaczy, również zagranicznych (np. Siobhan K. Doucette w *Mightier than the Sword: Polish Independent Publishing 1976–1989*, Washington 2013, Georgetown University, PhD Dissertation).

Porównaniu niektórych wątków zawartych w publikacjach drugiego obiegu z treściami zamieszczanymi w publikacjach ukazujących się oficjalnie poświęciłam artykuł *Bohaterowie „bandytami” – zbrodniarze „bohaterami”. Wizerunek podziemia niepodległościowego w opracowaniach z okresu PRL* (ukazał się w periodyku naukowym „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2010, nr 32–33, s. 569–591).

O działaniach tajnych służb PRL podejmowanych wobec drugiego obiegu pisałam w czterech tekstach naukowych zamieszczonych w publikacjach zbiorowych: w artykule monograficznym *„Likwidować i umacniać operacyjnie”. Służba Bezpieczeństwa wobec drugiego obiegu wydawniczego w latach 1976–1990*, zamieszczonym w tomie *Krajobraz i dziedzictwo kulturowe Europy. Sacrum – profanum*, pod redakcją Lucyny Rotter i Andrzeja Gizy (Kraków 2017, Wydawnictwo Avalon, s. 644–657; recenzent wydawniczy: prof. dr hab. Kamil Kardis), w tekście *Działania Służby Bezpieczeństwa wobec drugiego obiegu w okresie stanu wojennego na przykładzie Wydawnictwa im. gen. Nila Fieldrofa*, opublikowanym w tomie *Drugi obieg w PRL na tle samizdatu w państwach bloku sowieckiego po 1956 roku*, pod redakcją Przemysława Gasztolda-Senia, Natalii Jarskiej i Jana Olszka (Warszawa 2016, Instytut Pamięci Narodowej, s. 441–454; recenzenci wydawniczy: dr hab. Jan Skórzyński, dr Marcin Zwolski) oraz w artykule *„Pod kontrolą” i „z zachowaniem możliwości sterowania”*, zamieszczonym w czasopiśmie „Glaukopis” (2011, nr 21–22, s. 266–276). Natomiast w publikacji *Przypadek TW „Joanna”*, zamieszczonym w tomie *Osobowe środki pracy operacyjnej – zagadnienia źródłoznawcze*, pod redakcją Filipa Musiała (Kraków 2013, Instytut Pamięci Narodowej, s. 31–61; recenzenci wydawniczy: prof. dr hab. Jan Draus, dr hab. Robert Klementowski), przeprowadziłam bardzo wnikliwą i obszerną analizę funkcjonowania agentury esbeckiej w drugim obiegu wydawniczym.

Na temat niezależnych twórców i represji, jakich doświadczali ze strony Służby Bezpieczeństwa, opublikowałam siedem artykułów¹. Wykorzystywałam w nich bardzo

¹ Artykuły:

1. *Niezależni pisarze drugiego obiegu 1976–1989/1990*, „Glaukopis” 2012, nr 27, s. 67–85.
2. *„Wykonawca utworu słowno-muzycznego o wrogim charakterze”. Działania aparatu represji wobec Jana Krzysztofa Kelusa* [w:] *Osaczeni – napiętnowani. Szkice o twórcach w PRL*, red. S. Ligarski, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2017, s. 201–231.
3. *Działania aparatu represji PRL wobec Leszka Proroka*, „Glaukopis” 2012, nr 25–26, s. 242–252.
4. *Narbutt Jerzy Stanisław*, „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2013, nr 37, s. 253–260.
5. *Jerzy S. Sito pod nadzorem tajnych służb PRL*, „Glaukopis” 2013, nr 29, s. 235–247.

bogatą bazę źródłową, dokumentację SB, akta PZPR, materiały ze zbiorów prywatnych, prasę a także znaczną liczbę publikacji źródłowych, wspomnień i opracowań.

Niezależna działalność wydawnicza w latach 1976–1990, będąca przejawem oporu społecznego, traktowana była przez władze komunistyczne jako forma działalności opozycyjnej. Dlatego też w nurt badań nad drugim obiegiem wydawniczym wpisują się również publikacje dotyczące opozycji antykomunistycznej. W ramach tej tematyki przygotowałam wiele publikacji popularnonaukowych (zob. załącznik nr 9), stanowiących pewne tło dla pogłębionych badań naukowych. Przede wszystkim jednak wydałam edycję źródeł NSZZ „Solidarność” Małopolska w materiałach Służby Bezpieczeństwa. *Wybór dokumentów* (wstęp Jarosław Szarek, Kraków 2011, Instytut Pamięci Narodowej, ss. 784; recenzenci wydawniczy: prof. dr hab. Piotr Franaszek, dr Dariusz Węgrzyn). Jestem również redaktorem naukowym wspomnień Danuty Suchorowskiej-Śliwińskiej².

Drugim obszarem mojej aktywności naukowej są badania związane z działalnością organizacji katolików świeckich w PRL. Na ten temat opublikowałam monografię „Działacze” i „Pismaki”. *Aparat bezpieczeństwa wobec organizacji katolików świeckich w Krakowie w latach 1957–1989* (Kraków 2009, Instytut Pamięci Narodowej, Wydawnictwo Dante, ss. 480; recenzenci wydawniczy: prof. dr hab. Andrzej Chojnowski, dr Filip Musiał). Jest to pierwsza monografia opisująca działania funkcjonariuszy krakowskiej Służby Bezpieczeństwa prowadzone przeciwko środowiskom uformowanym wokół „Tygodnika Powszechnego”, „Znaku”, krakowskiego Klubu Inteligencji Katolickiej oraz Polskiego Związku Katolicko-Społecznego, a także metod kontroli operacyjnej lokalnego Stowarzyszenia PAX oraz Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Społecznego. Opracowanie powstało dzięki szerokiej i drobiazgowej kwerendzie źródłowej obejmującej kilka archiwów. Wykorzystałam też liczne źródła czasopiśmiennicze i relacje. Przekrojowe ujęcie działań SB wobec wszystkich wspomnianych grup pozwoliło na ukazanie typowych i podkreślenie wyjątkowych przedsięwzięć policji politycznej zwalczającej niektóre osoby i środowiska. Studium to jest również ważnym uzupełnieniem literatury dotyczącej tytułowej tematyki, ukazując kulisy opisywanych wielokrotnie wydarzeń.

6. *Działania aparatu represji wobec Jerzego Ficowskiego*, „Glaukopis” 2014, nr 31, s. 333–347.

7. Nowakowski Marek Krzysztof, „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2014, nr 40, s. 273–282.

² D. Suchorowska-Śliwińska, *Dziennik z lat 1981–1985, czyli z zakonspirowanych zapisków solidarnościówki*, współpraca redaktorska B. Niemiec i D. Stec-Fus, redakcja naukowa C. Kuta, Kraków 2011, Wydawnictwo Avalon T. Janowski, ss. 597.

Na temat środowisk katolików świeckich w PRL opublikowałam ponadto dziesięć artykułów naukowych w wydawnictwach zbiorowych i czasopismach naukowych punktowanych³, w tym dwa w zagranicznych⁴.

W ramach mojej aktywności naukowej przeprowadziłam również analizę porównawczą procesu lustracji w krajach naszego regionu. Jej efektem był artykuł *Lustracja w Polsce na tle krajów Europy Środkowej* („Horyzonty Polityki” 2014, t. 5, nr 11, s. 97–114).

Byłam recenzentem wydawniczym czterech książek: *Stosunki państwo – Kościół w Polsce 1944–2010. Studia i materiały*, pod red. R. Łatki, Kraków 2013; *Kluby Inteligencji Katolickiej jako przestrzeń działań niezależnych w latach osiemdziesiątych XX wieku*, red. K. Białecki, Warszawa – Poznań 2014; J. Ruszar, „Czerwone pająki”, Warszawa 2017; *Wolne Związki Zawodowe Wybrzeża 1978–1980 w relacjach*, koncepcja i opieka naukowa I. Hałagida, wstęp P. Brzeziński, opracowanie biogramów i relacji

³ Teksty:

1. *Działania SB wobec Oddziału Wojewódzkiego Stowarzyszenia PAX w Krakowie w latach 1957–1989* [w:] *Strażnicy sowieckiego imperium. Urząd Bezpieczeństwa i Służba Bezpieczeństwa w Małopolsce 1945–1990*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2009, s. 519–538.
2. *Relacje „Tygodnika Powszechnego” oraz Stowarzyszenia PAX z hierarchią Kościoła katolickiego w Polsce w latach 1945–1989* [w:] *Czas próby. Kościół katolicki w okresie PRL*, pod red. W. Polaka, A. Czwołka, S. Galij-Skarbińskiej, Toruń 2017, s. 27–47.
3. *Środowiska katolików świeckich wobec wydarzeń Marca 1968 r.* [w:] *1968 marzec: fakty, wydarzenia, interpretacje*, pod red. A. Czwołka, S. Galij-Skarbińskiej, W. Polaka, Toruń 2018, s. 21–32.
4. *Człowiek godny zaufania*, „Glaukopis” 2007, nr 7–8, s. 272–279.
5. *Służba Bezpieczeństwa w walce z Klubem Inteligencji Katolickiej w Krakowie*, „Glaukopis” 2007/2008, nr 9/10, s. 266–273.
6. *Informator „009”, TW „L”, „C”, „Nil” Czesław Lechicki*, „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2011, nr 34, s. 301–317.
7. *Tajny współpracownik „Kwaśniewski”/„Lotos”/„Biecki” – studium przypadku*, „Dzieje Najnowsze” 2013, nr 2, s. 251–260.
8. *Stowarzyszenie PAX jako instytucja pamięci zbiorowej*, „Kultura i Polityka” 2015, nr 18, s. 68–80.

⁴ Artykuły:

9. *The PAX Association and its Relationships with the Hierarchy of the Catholic Church in Poland in Years 1945–1989*, „Theologos” (Prešovská univerzita v Prešove, Gréckokatolícká teologická fakulta) 2017, nr 2 (R. XIX), s. 251–260.
10. *Communist Secret Services’ Measures Taken Towards the Pax Association in Poland in the Years 1945–1989*, „Notitiae historiae ecclesiasticae” (Inštitút cirkevných dejín, Teologická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku) 2018, nr 1, s. 85–96.

CA

A. Kazański, Gdańsk – Warszawa 2018), a także artykułów w czasopismach „Horyzonty Polityki” i „Wadowiana”.

Recenzowałam także wystawę „W walce o lepszą przyszłość. Wolne Związki Zawodowe 1978–1980”, której autorami byli pracownicy Archiwum IPN w Gdańsku Karol Lisiecki i Dariusz Mańkowski. Jej pierwsza prezentacja odbyła się w ramach ogólnopolskich uroczystości czterdziestej rocznicy utworzenia Wolnych Związków Zawodowych 28 kwietnia 2018 r. w Gdańsku.

b) Działalność redaktorska

Oprócz wymienionych publikacji jestem współredaktorem (wspólnie z ks. prof. Józefem Mareckim) tomu *Duszpasterstwa środowiskowe w latach 1945–1989. Archidiecezja krakowska* (Kraków 2014, Instytut Pamięci Narodowej, Wydawnictwo Avalon, ss. 271), w którym opublikowałam dwa teksty (jeden jako współautorka)⁵.

Opracowałam również przypisy i biogramy do dwóch części tomu 3 *Dzienników Janusza Zabłockiego*⁶.

Od 2016 r. jestem członkiem redakcji półrocznika „Zeszyty Historyczne WiN-u” (wydawca: Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość”, Komisja Historyczna). W 2017 r. zostałam członkiem redakcji półrocznika „Pamięć i Sprawiedliwość” (wydawca: Instytut Pamięci Narodowej).

Redagowałam dwa dodatki do tygodnika „Gość Niedzielny” („Pierwsi Solidarni”, 14 V 2017 r. oraz „Kamień, który poruszył lawinę”, 29 IV 2018 r.), a także jeden dodatek do „Dziennika Polskiego” („Przy okrągłym stole”, 5 II 2019 r.).

Jako pełnomocnik oddziałowy projektu „Encyklopedia Solidarności” byłam redaktorem około dwustu haseł biograficznych i rzeczowych do przygotowywanych do druku tomu 3 (planowany termin wydania 2019 r.) oraz tomu 4 (planowany termin wydania 2020 r.).

⁵ *Duszpasterstwo Środowisk Twórczych przy parafii pw. św. Szczepana w Krakowie w latach osiemdziesiątych XX w.* [w:] *Duszpasterstwa środowiskowe w latach 1945–1989. Archidiecezja krakowska*, red. C. Kuta, J. Marecki, Kraków 2014, Instytut Pamięci Narodowej, Wydawnictwo Avalon, s. 191–211; *Kiedy Kościół był ostoją...* (wspólnie z J. Mareckim) [w:] *Duszpasterstwa środowiskowe w latach 1945–1989. Archidiecezja krakowska*, red. C. Kuta, J. Marecki, Kraków 2014, Instytut Pamięci Narodowej, Wydawnictwo Avalon, s. 11–29.

⁶ J. Zabłocki, *Dzienniki 1976–1986*, t. 3, cz. 1: 1976–1981, Warszawa 2013, ss. 760; cz. 2: 1982–1986, Warszawa 2013, Instytut Pamięci Narodowej, ss. 630.

c) Organizacja konferencji i uczestnictwo w konferencjach

Byłam organizatorem lub współorganizatorem ośmiu konferencji naukowych:

1. „Literatura niezależna w PRL”, Kraków, 15 X 2009 r.
2. „Duszpasterstwa środowiskowe archidiecezji krakowskiej w latach 1945–1989”, Kraków, 15 XI 2012 r.
3. „»Sen o wolności i głód nadziei«. Wokół 30. rocznicy protestu głodowego w Krakowie Bieżanowie”, Kraków, 19–20 II 2015 r.
4. „Duszpasterstwa środowiskowe archidiecezji krakowskiej w latach 1945–1989, cz. 2”, Kraków, 1 VI 2016 r.
5. „O wolną wieś i wolną Polskę. 35. rocznica powstania Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników”, Kraków, 5 X 2017 r.
6. „Opozycja akademicka w Polsce i na Węgrzech w latach 1956–1989”, Segedyn (Węgry), 13 IV 2018 r.
7. „»Za waszą i naszą wolność«. 30. rocznica powstania Autonomicznego Wydziału Wschodniego Solidarności Walczącej”, Kraków, 23–24 V 2018 r.
8. „Człowiek – rodzina – komunizm. 50. rocznica ogłoszenia encykliki »Humanae vitae«, w kontekście relacji państwo – Kościół w komunistycznej Polsce”, Kraków, 15 VI 2018 r.

Dwie z nich były konferencjami międzynarodowymi („»Za waszą i naszą wolność«. 30. rocznica powstania Autonomicznego Wydziału Wschodniego Solidarności Walczącej” i „Opozycja akademicka w Polsce i na Węgrzech w latach 1956–1989”), przy czym druga odbyła się za granicą.

Wygłosiłam osiemnaście referatów na konferencjach ogólnopolskich i międzynarodowych:

1. „Działania SB wobec drugiego obiegu w okresie stanu wojennego na przykładzie Wydawnictwa im. gen. Nila-Fieldorfa”, podczas międzynarodowej konferencji naukowej „Drugi obieg wydawniczy w PRL na tle historii samizdatu w państwach bloku sowieckiego po 1956 r.”, Warszawa, 31 V – 1 VI 2012 r.
2. „Krakowskie duszpasterstwo środowisk twórczych w latach 80. XX wieku”, podczas konferencji naukowej „Duszpasterstwa środowiskowe archidiecezji krakowskiej w latach 1945–1989”, Kraków, 15 XI 2012 r.

CK

3. „Myśl polityczna krakowskiego pisma podziemnego »Arka«”, podczas ogólnopolskiej konferencji naukowej „W poszukiwaniu programu. Myśl polityczna środowisk opozycyjnych w PRL w latach 1976–1989”, Wrocław, 28–29 X 2014 r.
4. „Protesty głodowe w PRL jako forma oporu i sprzeciwu”, podczas konferencji naukowej „»Sen o wolności – głód nadziei«. Wokół 30. rocznicy protestu głodowego w Krakowie Bieżanowie”, Kraków, 19–20 II 2015 r.
5. „Prasa Stowarzyszenia PAX wobec NSZZ Solidarność w latach 1980–1981”, podczas ogólnopolskiej konferencji naukowej „Od nadziei do niepodległości. NSZZ Solidarność 1980–1989/90”, Warszawa, 16–18 IX 2015 r.
6. „Służba Bezpieczeństwa wobec organizacji katolickich: PAX, ChSS, PZKS”, podczas ogólnopolskiej konferencji naukowej „»Satelici« – »Satelickie« partie polityczne i organizacje społeczno-polityczne w Polsce Ludowej (1944/1945 – 1989)”, Szczecin, 27–28 XI 2015 r.
7. „Franciszkańska wspólnota ekologiczna przy kościele pw. św. Kazimierza Królewicza (Franciszkanów Reformatów) w Krakowie”, podczas konferencji naukowej „Duszpasterstwa środowiskowe archidiecezji krakowskiej w latach 1945–1989, cz. 2”, Kraków, 1 VI 2016 r.
8. „Kiedy nauka staje się komunistyczną propagandą – Władysław Góra (1918–2009)”, podczas konferencji naukowej „Resortowi twórcy”, Warszawa, 19–20 IX 2016 r.
9. „Wpływ przełomu październikowego na działalność środowisk katolickich”, podczas międzynarodowej konferencji naukowej „1956 – czy przełom? Kulturowe ślady i echa czerwca i października 1956 w kraju i na emigracji”, Kraków, 3 XI 2016 r.
10. „Relacje środowisk katolików świeckich z hierarchią Kościoła katolickiego w Polsce w latach 1945–1989”, podczas I Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Czas próby. Kościół katolicki w okresie PRL. Konferencja naukowa dla uczczenia 1050. rocznicy Chrztu Polski”, Toruń, 16–17 XI 2016 r.
11. „Pisma SKS i niezależnego ruchu studenckiego 1977–1980”, podczas konferencji naukowej „Studencki Komitet Solidarności (1977–1980) czterdzieści lat później”, Kraków, 16 V 2017 r.
12. „Obraz sytuacji polityczno-społecznej pierwszej połowy lat 70. XX w. w dziennikach przedstawicieli władzy, literatury i kultury oraz środowisk katolickich”,

CK

podczas ogólnopolskiej konferencji naukowej „»Aby Polska rosła w siłę, a ludzie żyli dostatniej...« PRL w latach 1970–1975”, Rzeszów – Łańcut, 7–9 VI 2017 r.

13. „Funkcja manipulacyjna/profilaktyczna SB”, podczas konferencji naukowej „Urząd i Służba Bezpieczeństwa »ludowej« Polski”, Warszawa, 14 XII 2017 r.

14. „Prasa drugiego obiegu w Krakowie w okresie stanu wojennego”, podczas ogólnopolskiej konferencji naukowej „Prasa opozycyjna w Polsce w latach 1945–1990”, Kalisz, 15 XII 2017 r.

15. „Środowiska katolików świeckich wobec wydarzeń Marca 1968”, podczas ogólnopolskiej konferencji naukowej „Marzec 1968 – etap w drodze do wolności”, Toruń, 21–22 III 2018 r.

16. „Geneza i działalność Studenckiego Komitetu Solidarności w Krakowie”, podczas międzynarodowej konferencji naukowej „Opozycja akademicka w Polsce i na Węgrzech w latach 1956–1989”, Segedyn (Węgry), 13 IV 2018 r.

17. „Stanowisko katolików świeckich wobec encykliki”, podczas ogólnopolskiej konferencji naukowej „Człowiek – rodzina – komunizm. 50. rocznica ogłoszenia encykliki »Humanae vitae«, w kontekście relacji państwo – Kościół w komunistycznej Polsce”, Kraków, 15 VI 2018 r.

18. „Rola i znaczenie prasy Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Społecznego w PRL”, podczas ogólnopolskiej konferencji naukowej „Oficjalna prasa w Polsce 1944–1989”, Szczecin, 25–27 IX 2018 r.

Prowadziłam również dziewięć paneli podczas konferencji naukowych i spotkań dyskusyjnych⁷.

⁷ Panele:

1. „»Sen o wolności – głód nadziei«. Wokół 30. rocznicy protestu głodowego w Krakowie Bieżanowie”, Kraków, 19–20 II 2015 r.

2. „Duszpasterstwa środowiskowe archidiecezji krakowskiej w latach 1945–1989, cz. 2”, Kraków, 1 VI 2016 r.

3. „Resortowi twórcy”, Warszawa, 19–20 IX 2016 r.

4. „O wolną wieś i wolną Polskę. 35. rocznica powstania Ogólnopolskiego Komitetu Oporu Rolników”, Kraków, 5 X 2017 r.

5. „Za waszą i naszą wolność”. 30. rocznica powstania Autonomicznego Wydziału Wschodniego Solidarności Walczącej – Kraków, Akademia Ignatianum, 23–24 V 2018 r.

6. „»Wiosna Solidarności '88«. 30. rocznica strajku w Hucie im. Lenina”, Kraków 4 VI 2018 r.

7. „Człowiek – rodzina – komunizm. 50. rocznica ogłoszenia encykliki »Humanae vitae« w kontekście relacji państwo – Kościół w komunistycznej Polsce”, Kraków, 15 VI 2018 r.

OK

d) Udział w projektach badawczych

Uczestniczę w kilku projektach badawczych prowadzonych przez Instytut Pamięci Narodowej. Od 2012 r. jestem pełnomocnikiem oddziałowym (Oddział Kraków IPN) projektu dokumentacyjnego „Encyklopedia Solidarności”, realizowanego obecnie przez Instytut Pamięci Narodowej.

Od 2017 r. jestem koordynatorem Centralnego Projektu Badawczego Instytutu Pamięci Narodowej „Opozycja i opór społeczny w PRL 1956–1989”. Biorę również udział w dwóch innych projektach prowadzonych przez IPN: „Władze PRL wobec środowisk twórczych, dziennikarskich i naukowych” oraz Oddziałowym Projekcie Badawczy IPN w Krakowie „Władza i społeczeństwo w Małopolsce i na Ziemi Świętokrzyskiej 1945–1989/1990”.

Ponadto od 2018 r. jestem uczestnikiem grantu „Semiologiczny, historyczny i kulturowy aspekt tożsamości narodowej na przykładzie krajów Grupy Wyszehradzkiej. Próba znalezienia jedności w różnorodności”, kierowanego przez dr hab. Lucynę Rotter (Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie) w ramach konkursu MNiSW DIALOG 0245/2018.

e) Działalność edukacyjna i popularyzatorska

Istotnym uzupełnieniem mojej aktywności naukowej jest działalność edukacyjna i popularyzatorska. Jestem autorką blisko stu czterdziestu artykułów popularnonaukowych, opublikowanych na łamach „Biuletynu Instytutu Pamięci Narodowej”, „wSieci”, „wSieci Historii”, „Gazety Polskiej”, „Naszego Dziennika”, „Dziennika Polskiego”, dodatków do „Gościa Niedzielnego”, „Tygodnika Powszechnego”, „Dziennika Polskiego” oraz na portalu internetowym nowahistoria.pl (zob. załącznik nr 9).

Niestety, jako pełnoetatowy pracownik Instytutu Pamięci Narodowej nie mam możliwości prowadzenia regularnych zajęć dydaktycznych z młodzieżą akademicką. Namiastką tego są wykłady i prelekcje o charakterze popularyzatorskim. W latach 2009–2018 wygłosiłam około czterdziestu wykładów otwartych, m.in. skierowanych

8. „Papież zza żelaznej kurtyny. Wpływ pontyfikatu Jana Pawła II na państwa i Kościoły bloku sowieckiego”, Kraków – Budapeszt, 9–12 X 2018 r.

9. Moderowanie spotkania wspomnieniowo-dyskusyjnego „Świadkowie historii w walce o wolną Polskę”, podczas uroczystości związanych z obchodami czterdziestej rocznicy powstania WZZ, Gdańsk, 28 IV 2018 r.

do młodzieży akademickiej, nauczycieli i uczniów szkół średnich. Wielokrotnie brałam udział w pracach komisji wojewódzkiej konkursów organizowanych przez Kuratorium Oświaty w Krakowie, w tym kilkakrotnie byłam przewodniczącą komisji.

Prowadziłam panel dyskusyjny z udziałem świadków historii z okazji czterdziestej rocznicy powstania Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela (Warszawa, 25 IV 2017 r.) oraz spotkanie wspomnieniowo-dyskusyjne „Świadkowie historii w walce o wolną Polskę”, podczas uroczystości związanych z obchodami czterdziestej rocznicy powstania Wolnych Związków Zawodowych (Gdańsk, 28 IV 2018 r.).

Sprawowałam nadzór merytoryczny portalu internetowego poświęconego Wolnym Związkom Zawodowym (<https://wzz.ipn.gov.pl/>), uczestniczyłam też w pracach związanych z tworzeniem portalu internetowego poświęconego Solidarności Walczącej (<https://sw.ipn.gov.pl/>).

Byłam konsultantem merytorycznym czterech filmów dokumentalnych: „Arka wolności”, reż. Miłosz Horodyski, TVP Kraków (2016); „Skazany na niepamięć”, reż. Agnieszka Niemiec, TVP Kraków, Oddział IPN w Krakowie (2016); „Skażeni genem wolności”, reż. Agnieszka Niemiec, TVP Kraków, Oddział IPN w Krakowie (2017); „Nie ma ceny na prawdę”, reż. Agnieszka Niemiec, TVP Kraków (2019).

Kilkakrotnie występowałam w audycjach radiowych w ramach cyklu „Potyczki z historią”, prezentowanych na antenie Radia Kraków. Brałam udział w programach telewizyjnych przygotowywanych przez TVP Historia oraz TVP Kraków.

Ponadto jestem współautorką wystawy (wspólnie z dr. hab. Filipem Musiałem) „Otwórzmy drzwi do wolności. Janusz Kurtyka 1960–2010”, której inauguracja odbyła się 9 listopada 2018 r. w Centrum Edukacyjnym „Przystanek Historia” IPN w Krakowie.

Cecylie Kurty